

En artikel fra [KRITISK DEBAT](#)

Kritik af hippiepædagogik

Skrevet af: **Kirsten Gunvor Løth** | Offentliggjort: 15. oktober 2011

Tidligere Socialminister Benedikte Kiær forlangte i sommer et opgør med den "frie leg" og "hippiepædagogikken". Børn skal ikke længere "selv sætte grænser og selv definere, hvad de skal lave". Pædagoger skal nu "arbejde systematisk med børns nysgerrighed". Denne konservative og reaktionære udmelding kom ingenlunde bag på en socialistisk rundkredspædagogisk ballademager som mig. Det, der kom bag på mig, var ministerens manglende evne til at skue bag om problemet og jeg følte en stærk trang til at udfolde og nuancere kritikken. En kritik jeg var enig i.

Harm hippie

Så sad jeg der igen og var harm. Ikke over, at hun blæste til kulturkamp mod pædagoger. Heller ikke harm over hippieretorikken. Og slet ikke harm over, at Socialminister Benedikte Kiær rejste en kritik, som i sin essens var rimelig: *Pædagoger organiserer ikke deres arbejde, så de har fokus på børnenes udvikling.* Nej harmen udsprang mest fra det faktum, at i det øjeblik jeg som pædagog erklærer mig enig, sandsynligvis vil få skudt i stilletterne, at jeg er alt fra nyliberal og kulturkonservativ til illoyal. Harmen fortog sig sjovt nok ikke med hendes løsningsforslag om landsdækkende læreplaner, der i al sin nyliberale enkelhed skulle "sikre læring". Men harme kommer man ikke langt med, så jeg vil i det følgende lade harmen transmogriffe sig om til konstruktiv kritik af, hvad der er essensen af problemet med dårlige pædagoger.

Fordummende autosvar

Benedikte Kiær fandt belæg til sit opgør i Ole Henrik Hansens afhandling om det 0-3 årige barn i vuggestuen og dets relation med de voksne. Han konkluderer helt kort, at der er for mange vuggestuer, hvor det pædagogiske arbejde er af for ringe kvalitet. Børnene får for lidt opmærksomhed, blandt andet fordi pædagogerne ikke organiserer deres arbejde, således at de har fokus på børnene, eller som han på et debatmøde for nylig meget præcist formulerede det: *"De får for lidt kærlighed."*

Han peger i sin forskning på tre elementer, der tilsammen udgør problemstillingen: *Manglende organisering af arbejdet med børn, manglende uddannelse og efteruddannelse af personalet og dårlig ledelse.*

På den ene side var jeg med Benedikte Kiærs udmelding svært tilfreds med, at daginstitutionerne blev sat på den politiske dagsorden. Det formår vi sjældent selv. På den anden side var jeg svært nedslået over, at diskussionen ingenlunde bragte noget nyt med sig. Vi endte sædvanen tro i en diskussion om bedre normeringer versus flere dokumentationskrav.

Det er så gebommerlig forstemmende, når kritikken rammer plet, men afsenderen ikke formår at se bag om det, der i virkeligheden bare er symptomer. For Benedikte Kjær har jo ret, når hun noget klodset italesætter det, Ole Henrik Hansen påviser i sin undersøgelse. Hun har jo ret, når hun kritiserer, at mange pædagoger ikke formår at organisere deres arbejde, så de er nærværende overfor børnene. Kritikken bringer os bare ingen vegne, hvis vi ikke formår, at skue bag om problemet, altså: *Hvorfor er så mange pædagoger ikke nærværende overfor børnene?*

Fagbevægelsen fik med Socialministerens udmelding en unik chance for at gøre noget nyt. En unik chance for at udfolde de komplekse problemstillinger dagens daginstitutioner står i. Men det samlede pædagogiske område med BUPL i spidsen, trykkede på autosvar: Send flere penge! (læs: Send flere pædagoger!). Som om det ville løse problemet med fraværende, kaffedrikkende, stillesiddende pædagoger at sende flere af dem. Autosvaret skrabede ikke engang i overfladen.

Det politiske niveau forblev også på overfladen med deres lige så fordummende autosvar: Send mere kontrol! (læs: Send flere dokumentationskrav!). Som om det ville løse problemet med fraværende, kaffedrikkende, stillesiddende pædagoger, at sætte dem til endnu mere arbejde væk fra børnene.

Resultatet blev altså en overfladisk diskussion om bedre normeringer og nationale læreplaner.

Ole Henrik Hansens konklusion er, at de store kvalitetsudsving på daginstitutionsområdet ikke nødvendigvis udlignes ved at sende flere pædagoger. Der er andre ting, der spiller ind. Autosvaret med bedre normeringer er et forsimplet løsningsforslag og forholder sig ikke til de strukturer og logikker daginstitutionsområdet er underlagt. Det svarer til, at man efter en undersøgelse af sygehusvæsenet konkluderer, at der på visse sygehuse, er for meget lægesjusk. Ville man i det tilfælde sige, at løsningen var flere læger? Det ville man måske nok, men man burde nok også undersøge om de vitterlig var for få, var for dårligt uddannede, organiserede sig for dårligt, eller bare pr. definition var luddovne sjuske-Dorter. Altså forsøge at se bag om årsagen til lægesjusk.

Det vil med stor sandsynlighed styrke børnenes udvikling med færre børn pr. voksen i daginstitutionerne. Samtidig formår nogle daginstitutioner med de nuværende normeringer at organisere sig således, at der er en vis kvalitet i det pædagogiske arbejde. De forstår at organisere sig således, at børnene får opmærksomhed og kærlighed, og det er da om ikke revolutionerende viden, så i det mindste bemærkelsesværdigt.

Resultatet af den overfladiske diskussion blev, at vi aldrig nåede andet end at kigge

på det åbne benbrud og med skyklapper konkluderede vi, at det nok bare var en hudafskrabning, der kunne lappes med et plaster. Og så satte vi i øvrigt vores lid til, at en kommende rød regering ville købe helt vildt meget plaster.

Hvis vi nu i stedet for at trykke på autosvar, havde anerkendt, at der er et problem, og hvis vi havde gennemskuet og formuleret, hvori problemet reelt består, så var der nok større sandsynlighed for, at vi ville blive taget alvorligt.

Arbejdslivets umyndiggørelse og afstumpning

Problemet med de stillesiddende, kaffedrikkende og fraværende pædagoger består som jeg ser det af tre sammenkædede problemstillinger:

Brutalisering af arbejdslivet

Fagforeningernes professionsstrategier

Skoleficering af professionsuddannelserne.

Tre sider af samme sag, som har den klokkeklare konsekvens, at pædagoger fjerner sig fra relationsarbejdet og nærmer sig skrivebordsarbejdet.

Nyliberalismens indtog har i helt korte og meget overordnede træk betydet mere politisk styring og kontrol af de offentligt ansatte. Jan Kampman beskriver denne tendens så fint, når han siger: "Alt hvad der bevæger sig skal måles, og alt det, der ikke bevæger sig, skal også måles, for det kan være det bevæger sig i morgen." Dette ud fra deisen om, at stadigt nye kontrolforanstaltninger, styringsparametre og test, kan få de offentligt ansatte til at gøre deres arbejde ordentligt.

I takt med denne øgede mål- og kontraktstyring brutaliseres arbejdslivet. Pædagogernes følelse af afmagt stiger. En afmagt der bunder i den umulige opgave at skulle måle, veje og dokumentere relationer. Og i takt med afmagten stiger umyndiggørelsen^[1] - en proces, der langsomt men støt, afstumper pædagogerne.

Afmagten, umyndiggørelsen og afstumpningen er ikke en bevidst proces, men en naturlig konsekvens af, at man for at overleve hverdagen enten internaliserer styringslogikkerne eller kapitulerer overfor dem. For ikke at kapitulere og gå ned med stress eller det der er værre, internaliseres logikkerne og langsomt men sikkert fjerner vi os fra relationsarbejdet.

For efter endt arbejdsdag at kunne gå hjem med en nogenlunde samvittighed og en rimelig følelse af, at vi har gjort et godt stykke arbejde, nærmer vi os det mål- og styrbare. Det er helt naturligt at reagere med måling, styring og kontrol, når man bliver mødt af noget, der er ude af ens hænder. Naturligt, men dumt. Vi bevæger os med måling, styring og kontrol ind i en ond cirkel, hvori vi afstumpes. Vi afstumpes,

fordi vi konsekvent skal måle(s), veje(s) og dokumentere(s). For at undgå yderligere afstumpning måler, vejer og dokumenterer vi i et forsøg på at kontrollere noget, der er kompliceret og uforudsigeligt - vores arbejdsliv. Et arbejdsliv, som i øvrigt består af noget lige så kompliceret og uforudsigeligt - relationsarbejde

Når man i dette brutaliserede og forråede arbejdsliv oven i købet har ansvaret for tolv unger på mellem nul og tre år, så opstår symptomerne på afmagt. Det er trods alt lettere at sprogteste end det er at observere, interagere og reflektere. Problemet med eksempelvis sprogtest, er, at de er fordummende. Min påstand er, at i det øjeblik, du sætter en pædagog til at teste et barn, fritages hun ansvaret for at reflektere over barnets kompetencer og egen praksis. Med fritagelsen for ansvar starter en langsom proces, hvor hun også langsomt fratages *evnen* til at observere, interagere og reflektere. Hun sætter ikke længere sin tolkning i spil - til gengæld har hun udfyldt et skema.

Og som om det ikke var nok, at pædagogen mere eller mindre frivilligt indgår i en fordummende proces. Med sig tager hun barnet, som udskilles, stigmatiseres og ensrettes, men det er en helt anden artikel.

Det paradoksale ved disse styringsredskaber består altså i, at de bliver indført for at kontrollere pædagogerne. Pædagogerne får med styringsredskaberne en øget følelse af ikke at blive anerkendt, hvilket resulterer i, at de i jagten efter at berettiggere deres krav på anerkendelse, dokumenterer, hvor godt et stykke arbejde de gør. De accepterer og reproducerer de selv samme styringsredskaber.

Fagbevægelsens svaghed og chauvinisme

Brutaliseringen af arbejdslivet og pædagogers følgende afmagt og umyndiggørelse er stærkt sammenkædet med fagforeningernes professionsstrategier.

Professionsstrategierne går i korte træk ud på, at man i fagbevægelsen positionerer sig som noget særligt i kraft af sin uddannelse. Sygeplejerskerne gør det overfor SOSU'erne og pædagogerne gør det overfor pædagogmedhjælperne.

Som det er nu, er hovedparten af landets pædagoger organiseret i BUPL, SL og FOA. Alle tre forbund organiserer udover pædagoger også pædagogmedhjælpere, men FOA er det eneste forbund, der åbenlyst taler de ufaglærtes sag. BUPL og SL nævner til gengæld ikke de ufaglærte med et ord. Deres klare fokus er rettet mod de professionsuddannede og disses egeninteresser. Fagchauvinismen rettes til gengæld mod medhjælperne. Dette ses tydeligt i eksempelvis BUPLs krav om "Pædagoger i alle stillinger". Det er eufemisme for "Pædagogmedhjælper i ingen stillinger"

Men én ting er, at de er fagchauvinistiske overfor pædagogmedhjælperne. At de også er det overfor hinanden er mig ubegribeligt.

Jeg har gået på seminariet med folk, som i dag arbejder med omsorgssvigtede unge eller psykisk syge, og derfor kalder sig socialpædagoger. Vi har taget præcis den samme uddannelse, men alligevel er der et behov for italesætte sin profession, som noget særligt og anderledes end os der arbejder i vuggestue, børnehave eller fritidshjem.

Min påstand er, at denne tendens til, at pædagoger internt i professionen, forsøger at adskille sig fra hinanden, er et misforstået og umuligt forsøg på at vinde anerkendelse. Fagligt splitter man sig ved at forsøge at skabe et narrativ om, at vi arbejder med helt forskellige områder og på så mangeartede institutioner, at vi nærmest ikke har noget til fælles.

Det misforståede og umulige forsøg på via professionsstrategierne at vinde anerkendelse betyder, at faggrænserne bliver trukket meget hårdt op. Pædagogerne positionerer sig eksempelvis, som noget særligt og vigtigt ved at holde særlige og vigtige pædagogmøder, hvor de diskuterer særlige og vigtige ting, som kun særlig vigtige pædagoger kan diskutere. Og det alt imens de *ikke* særlig vigtige pædagogmedhjælpere får lov til det *ikke* særlig vigtige - at passe børnene. Bid mærke i, at det at være sammen med børnene reduceres til noget sekundært og at det er en direkte konsekvens af, at pædagogerne er noget særligt, og derfor skal noget andet og mere vigtigt. Relationsarbejdet reduceres til noget sekundært i kraft af professionsstrategien.

Udover, at vi fagfagligt splittes, er vi også fagpolitisk splittet, fordi professionsstrategierne er så forhippede på at varetage de uddannedes egeninteresser. Tilbage står de ufaglærte.

Tager vi den fulde konsekvens af logikken bag BUPL's og SL's professionsstrategi og fortsætter tendensen, så kunne vi for eksempel splitte BUPL op i et uendeligt antal fagforeninger, så som VL (*Vuggestuepædagogernes Landsforening*), BL (*Børnehavepædagogernes Landsforening*) og FL (*Fritidshjemspædagogernes Landsforening*). De ufaglærte forholder man sig ikke til i forvejen, så dem udelader vi i vores lille tankeeksperiment.

Således kunne vi også fortsætte med at splitte SL i atomer. Spørgsmålet er bare, om vi ved at splitte os selv i atomer, formår at varetage det pædagogiske områdes interesser og de brede samfundsmæssige interesser? Det er vist det, man kalder et retorisk spørgsmål og mit klare svar er nej.

Fagbevægelsens professionsstrategi er skabt ud fra de bedste intentioner om at styrke området ved at kæmpe for visse medlemmers interesser. Måske endda oprindeligt også en kamp for borgernes interesser. Uagtet intentionerne, bringer

professionsstrategier ikke andet end splittelse og chauvinisme med sig.

Vi splittes med professionsstrategierne i kampen for anerkendelse til atomer. Kampen betyder paradoksalt nok en svækkelse af området og dermed en øget mulighed for politisk topstyring. Jo mere fagbevægelsen kører professionsstrategi, jo mere overlader vi pædagogikken til politikerne, og jo mere bliver vi agenter i et politisk spil. Politikerne er blevet pædagogiske konsulenter, der skal vejlede personalet i hvordan pædagogikken skal udføres, og pædagogerne er reduceret til marionetdukker, der skal gøre som konsulenterne siger. Sat på spidsen kunne man sige, at professionsstrategierne accepterer og legaliserer politisk topstyring.

Professionsstrategierne accepterer desuden i endnu et misforstået forsøg på anerkendelse, at pædagoguddannelsen akademiseres.

Uddannelsens akademisering og reproduktion

De seneste års akademisering af pædagoguddannelsen, som i virkeligheden er led i en international uddannelsesstandardisering, er en klar forringelse af uddannelsen. Forringelsen har i praksis betydet, at pædagoger i langt højere grad accepterer, at pædagogisk arbejde funktionsopdeles efter uddannelsesniveau, således at nogle faggrupper, pædagogmedhjælperne, varetager relationsarbejdet og andre faggrupper, pædagogerne, varetager det vigtige og *reelle* pædagogiske arbejde - dokumentationsarbejdet.

Pædagoguddannelsen blev også diskuteret på førnævnte debatmøde, hvor Ole Henrik Hansen i øvrigt uden at blinke i *samme* sætning nævnte ordene: Børn, pædagoger og kærlighed. Der var bred enighed blandt panel og deltagere om, at uddannelsen har en akademisk slagside og i fremtiden snarere skal have fokus på pædagogik, psykologi og de musiske fag. Fag som har relationsarbejdet, som deres klare mål og fokus.

Min personlige erfaring som praktikvejleder er, at de studerende har et udtalt besværligt forhold til relationsarbejdet. Kritikere vil måske sige, at det ikke er så underligt, da det netop er i praktikken, de studerende skal have støtte og vejledning til dette. De vil sige, at det er fuldt ud forståeligt, at de studerende har svært ved relationsarbejdet, da de er i en læringsproces. Men jeg oplever, at de studerende ikke engang prioriterer relationsarbejdet i deres mål for praktikken. Jeg har sågar haft en studerende, der ikke mente, at forældresamarbejdet skulle være en del af hendes mål, for som hun sagde: "Åh, det er så besværligt!".

De studerende vil gerne diskutere artikler og teoretikere eller pædagogiske emner, men når det kommer til praksis og det at sætte deres egen tolkning i spil, eller reflektere højt over det, de ser, kommer de til kort. De vil gerne være

akademiske, men ikke hvis det har noget med praksis at gøre. Det er en spøjst kombination af ikke at prioritere relationsarbejdet og nærmest at forkaste det, fordi det er besværligt.

Med undtagelse af én studerende har de desuden alle haft store kvabbabelser ved at skulle udfolde deres musiske sider i det pædagogiske arbejde. De er hæmmede omkring det at skulle kaste sig ud i uforudsigelige processer, hvor maling, guitar og far-og-mor-og-børn blandes sammen i et stort ukontrollerbart sammensurium. I dette sammensurium har de studerende naturligvis, præcis som vuggestuebørnene, behov for nærværende "voksne", som kan spejle, vejlede og være rollemodeller.

Når nu praktikken er så stor en del af uddannelsen, er det da derfor pudsigt, at vi med Ole Henrik Hansens forskning i hånden stadig forventer, at der bliver uddannet pædagoger, der prioriterer relationsarbejdet og det musiske.

Endnu et retorisk spørgsmål presser sig på: Kan vi forvente, at pædagogstuderende, der skal spejle sig i og vejledes af fraværende, kaffedrikkende, stillesiddende pædagoger bliver dygtige pædagoger, der vægter relationsarbejdet højere end kaffe og dokumentation? Eller er vi i virkeligheden med til at reproducere os selv?

Konklusion

Som jeg ser det, slår problemet med kaffepædagogerne igennem på tre niveauer - ude i daginstitutionerne, på uddannelsen og i fagbevægelsen. Hvis vi skal komme det dårlige pædagogiske arbejde til livs, skal jagten derfor sættes ind på alle tre niveauer.

I daginstitutionerne bliver det altafgørende, at de pædagogiske ledere løfter blikket fra skrivebordet og griber fat om nældens rod. Med Ole Henrik Hansens ord, så er det en udfordrende og indsigtfuld ledelse [\[2\]](#), der kan gribe ind, når pædagogikken ikke organiseres og har det rette fokus - relationsarbejdet. Det vil på den ene side vise sig at være besværligt og svært at styre og kontrollere. På den anden side er det vel netop essensen af relationsarbejde. Hvis man som leder tør gribe fat om nældens rod vil det vise sig, at være netop det, der skal til. Og det vil være givtigt for børn og voksne!

Professionshøjskolerne, skal reformeres, således at undervisningen i langt højere grad har fokus på det musiske, pædagogik, sociologi og psykologi. Reformen skal afakademisere, men ikke afteoretisere. Jeg mener altså ikke at reformen skal smide Bourdieu, Foucault og Stern på porten, men snarere, at de skal gå hånd i hånd med guitar, maling og far-mor-og-børn. Uddannelsen skal have relationsarbejdet, som sit klare og eneste mål.

Sluttelig har fagbevægelsen en, som jeg ser det, nærmest utopisk opgave foran sig. Det er sagt før og skal blive gentaget til det sidste. Først når fagforeningerne begynder at have et fælles mål og en fælles strategi, kan vi gøre noget ved brutaliseringen af arbejdslivet.

Vi kan indtil videre nok blive enige om intentionen og ønsket om, at skabe bedre arbejdsvilkår og et bedre børneliv, men måden hvorpå vi forsøger at nå i mål forhindrer os paradoksalt nok i at nå i mål. Strategien står i vejen for målet.

Og lad det endelig være sagt, at undertegnedes harme over de stillesiddende, kaffedrikkende pædagoger vil fortsætte så længe professionsstrategierne, brutaliseringen af arbejdslivet og forringelserne af pædagoguddannelsen fortsætter.

[1] Willig, Rasmus, Umyndiggørelse, Hans Reitzels Forlag, 2009

[2] <http://politiken.dk/debat/ECE1140836/der-er-for-mange-daarlige-paedagoger/>